

Türkiye’de Yayınlanan Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Konulu Makalelerin İncelenmesi (1993-2022)

Kürşad YILMAZ¹

Öz

Bu araştırmada Türkiye’de yayınlanan bilimsel araştırma ve yayın etiği ile ilgili makalelerin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma bir sistematik derleme çalışması olarak desenlenmiştir. Araştırma kapsamında yapılan taramalar ve belirlenen seçme ölçütleri sonucunda 238 makale ile analizler yapılmıştır. Verilerin analizinde frekans, yüzde ve içerik analizi kullanılmıştır. İncelenen makaleler 1993 ile 2022 yılları arasında yayınlanmıştır ve makale sayısında 2014 yılından itibaren belirli bir artış vardır. Makalelerin büyük bir çoğunluğu 2011-2022 yılları arasında yayınlanmıştır. En çok yayın yapılan alanlar tıp, eğitim ve hukuk alanlarıdır. Tıp, hemşirelik, sağlık bilimleri, diş hekimliği ve veterinerlik alanları bir arada düşünöldüğünde yayınlanan makalelerin yarıya yakını sağlık bilimleri alanında yayınlanmıştır. En çok derleme, nicel araştırma ve nitel araştırma türü makaleler yayınlanmıştır. Derleme, editöryal yazı ve editöre mektup türündeki makaleler en çok tıp alanında yayınlanırken, nicel ve nitel araştırma türündeki makaleler eğitim alanında yayınlanmıştır. İncelenen makalelerin konuları genel olarak etik dişı davranışlar ve bilimsel araştırma ve yayın etiği temalarında toplanmıştır. Nicel araştırma makalelerinin önemli bir kısmında lisans öğrencileri, öğretim üyeleri ve öğretmen adayları örneklem olarak seçilmiştir. Nitel araştırmalarda ise en çok lisansüstü öğrencileri ile çalışılmıştır. Nicel araştırma makalelerinden elde edilen sonuçlara göre akademisyenler aynı araştırmayı birden fazla toplantıda sunmayı etik dişı davranış olarak görmemektedir. Araştırmalara göre yazarlık hakları ve haksız yazarlık konusunda önemli sorunlar vardır. İncelenen araştırmaların katılımcıları bilimsel araştırma etiği ya da etik dişı davranışlar konusunda önemli oranda bilgiye sahiptir.

Anahtar Kelimeler: Bilim etiği, Araştırma ve yayın etiği, Etik dişı davranışlar, Makaleler, Sistematik derleme

Investigation of Articles on Scientific Research and Publication Ethics Published in Türkiye (1993-2022)

Abstract

The study aimed to analyze the articles, scientific research, and publication ethics published in Turkey. The research was designed as a systematic review study. As a result of the screening and selection criteria determined within the scope of the research, the author analyzed 238 articles. Mr. Kürşad fused frequency, percentage, and content analysis to analyze the data. He analyzed the published articles between 1993 and 2022, and there has been an increase in the number of articles since 2014. He found out that the majority of the articles were published between 2011-2022. The articles were published mainly on medicine, education, and law. When the fields of medicine, nursing, health sciences, dentistry, and veterinary medicine are considered together, almost half of the published articles were published in the field of health sciences. Most articles were on review, quantitative research, and qualitative research types. While review, editorial, and letter to the editor articles were mostly published in the field of medicine, quantitative and qualitative research articles were published in the field of education. The topics of the articles examined were under the themes of unethical behaviors and scientific research and publication ethics. A number of quantitative research articles, undergraduate students, faculty members, and teacher candidates were selected as the sample. In qualitative studies, postgraduate students were mostly studied. According to the results obtained from quantitative research articles, academics do not consider presenting the same research in more than one meeting as unethical behavior. According to the studies, there are significant problems regarding authorship rights and unfair authorship. The participants of research examined have significant knowledge about scientific research ethics or unethical behaviors.

Keywords: Science ethics, Research and publication ethics, Unethical behaviors, Articles, Systematic review

Atıf İçin / Please Cite As:

Yılmaz, K.(2024). Türkiye’de yayınlanan bilimsel araştırma ve yayın etiği konulu makalelerin incelenmesi (1993-2022). *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13(1), 77-92. doi:10.33206/mjss.1340104

Geliş Tarihi / Received Date: 09.08.2023

Kabul Tarihi / Accepted Date: 29.08.2023

¹ Prof. Dr. - Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, kursadyilmaz@gmail.com,

 ORCID: 0000-0002-3705-5094

Giriş

Bilimsel araştırma yapma ve yayınlama süreçlerinin en önemli konularından biri bu süreçlerde uyulması gereken etik ilke ve kurallar ile ilgilidir. Bu ilke ve kurallar bilimsel araştırma ve yayınlama süreçlerinde uyulması gereken etik ilkeleri ortaya koymasının yanı sıra bu süreçlerde yapılmaması ya da uzak durulması gereken davranış biçimlerini de ortaya koymaktadır. Bu bağlamda özellikle son yıllarda bilimsel araştırma ve yayın etiği konusu son derece önemsenmekte; dersler, bilimsel toplantılar, kitaplar, seminerler, konferanslar, makaleler, internet siteleri gibi birçok kaynak ile bu ilke ve kurallara dikkat çekilmeye çalışılmaktadır.

Bu bağlamda Türkiye’de bilimsel araştırma ve yayın etiği ile ilgili önemli çalışmalardan biri 2016 yılında Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğine “*Bilimsel araştırma teknikleri ile araştırma ve yayın etiği konularını içeren en az bir dersin lisansüstü eğitim sırasında verilmesi zorunludur*” (Yükseköğretim Kurulu [YÖK], 2016) şeklinde bir ifade eklenmesidir. Bu madde uyarınca üniversiteler lisansüstü eğitim programlarında 2016-2017 eğitim-öğretim yılından itibaren bilimsel araştırma ve yayın etiği ile ilgili derslere yer vermeye başlamıştır. Bu derslerin etkililiği ile ilgili herhangi bir araştırma olmasa da bu derslerin önemli bir farkındalık oluşturduğu açıktır.

Türkiye’de sağlık bilimleri, sosyal bilimler, mühendislik-temel bilimler ve yaşam bilimleri gibi alanlarda Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu [TÜBİTAK] tarafından düzenlenen süreli yayıncılık kurultayı, sempozyumu, akademik yayıncılık sempozyumu, bilimsel yayıncılık semineri, editörler çalıştayını gibi etkinlikler de bilimsel araştırma ve yayın etiği açısından önemli etkinliklerdir. Bu etkinliklerde bilimsel araştırma ve yayın etiği ile ilgili birçok bildiri sunulmuş ve önemli tartışmalar yürütülmüştür.

Türkiye’de bilimsel araştırma ve yayın etiği ile ilgili önemli çalışmalardan bir bölümü de TÜBİTAK tarafından yayınlanan *Yayın Etiği Sempozyumu* (TÜBİTAK, 1996) ve *Akademik Yazım İhlalleri* (Demirel, Erol ve Saraç, 2011); Türkiye Bilimler Akademisi [TÜBA] tarafından yayınlanan *Dünyada ve Türkiye’de Bilim, Etik ve Üniversite* (TÜBA, 1994), *Bilimsel Araştırmada Etik ve Sorunları* (TÜBA, 2002), *Bilim Etiği Elkitabı* (TÜBA, 2008) ve *Bilim Etiği Sempozyumu* (TÜBA, 2009) isimli kitaplardır. Bu kitaplar Türkiye’de bilimsel araştırma ve yayın etiği ile ilgili alanyazının öncül kaynakları olarak kabul edilmektedir ve konuya ilişkin farkındalık oluşturması açısından önemli kaynaklardır.

Bilimsel araştırma ve yayın etiği konusu çeşitli araştırmalara da konu olmuştur. Türkiye’de bu konudaki öncül çalışmalar genellikle sağlık bilimleri alanında yapılmıştır ve tıp fakültelerinde çalışan akademisyenlerce önemli çalışmalar yürütülmüştür. Ayrıca Türkiye’de bilimsel araştırma ve yayın etiği ile ilgili ilk süreli yayın olarak nitelendirebileceğimiz *Türkiye Klinikleri Tıbbi Etik²* adlı dergi 1993 yılından beridir yayın hayatına devam etmektedir. Dergi 2008 yılına kadar alanındaki tek süreli yayın olmuştur (Atıcı ve Erer-Kafa, 2017, s. 93).

Anılan kaynaklarda bilimsel araştırma ve yayın etiğinde uyulması gereken ilke ve kuralların yanı sıra etik dışı davranışlar konusu da birçok araştırmaya konu olmuştur. Türkiye’de bilimsel araştırma ve yayın etiği ile ilgili olarak *üniversite öğrencilerinin* (Topçu ve Hidayet-Gürer, 2019; Ünal ve Uçak, 2017), *lisansüstü eğitim öğrencilerinin* (Köklü, 2000; Yardımcı-Gürel, Demir-Barutçu ve Mert, 2019), *öğretim elemanlarının* (Demir-Küreci, Demir-Zencirci ve Ulusoy, 2008; Özder, Işıktaş ve Erdoğan, 2014) ve *öğretim üyelerinin* (Altan, 2012; Aydın, Alkın-Şahin ve Demirkasımoğlu, 2014; Erdem, 2006; Kırkkılıç, Sevim ve Söylemez, 2015; Köklü, 2003; Özcan ve Balcı, 2016) görüşlerini belirlemeye çalışan bazı araştırmalar yapılmıştır.

Bilimsel araştırma ve yayın etiği ile ilgili olarak tespit edilen ilk araştırma makalesi Köklü (2000, s. 527) tarafından yazılan “*Lisans ve Lisansüstü Öğrencilerinin Görüşlerine Göre Araştırma Sürecine Yönelik Etik Olmayan Davranışların Gösterilme Sıklığı ve Nedenleri*” başlıklı makaledir. Araştırmanın katılımcıları olan lisans ve lisansüstü öğrencilerine göre en çok sergilenen ilk beş etik dışı davranış “bireysel bir projede başkalarıyla çalışma, kaynakçayı abartma, grup çalışmasında gereken işi yerine getirmediği halde çalışmış görünme, orijinal kaynağa ulaşmadan, aktarmalarda kaynağa ulaşmış gibi gösterme ve grup çalışmasına katılmayan birisini katılmış gibi gösterme” davranışlarıdır.

Öğretim üyeleri ile yapılan araştırmalardan birinde Aydın vd. (2014, s. 1) üniversitelerde karşılaşılan etik dışı davranışlara ilişkin akademisyen görüşlerini “mesleğe (bilimsel araştırma ve yayınlardaki etik dışı davranışlar, eğitim-öğretim sürecindeki yükümlülüklerle ilişkin etik ihlaller), meslektaşlara, öğrencilere,

² Yayın hayatına *Tıbbi Etik* olarak başlayan derginin adı 1999 yılında *Tıp Etiği*, 2002 yılında ise *Tıp Etiği-Hukuku-Taribi* olarak değiştirilmiştir (Atıcı ve Erer-Kafa, 2017).

üniversiteye ve topluma karşı” olmak üzere beş temada toplamıştır. Katılımcılara göre en çok etik dışı davranış bilimsel araştırma ve yayınlarda, bunların içinde de yazarlık hakları konusunda yaşanmaktadır.

Polat ve şahin (2016, s. 604) ise turizm alanyazınında yaşanmış olan etik sorunları tespit etmek amacıyla 55 öğretim elemanının görüşlerine başvurmuştur. Katılımcıların %61,8’i turizm alanyazınındaki bilimsel yayınlarda yazarlık açısından herhangi bir etik ihlale tanık olduğunu, %34,5’i ise yaptığı ortak çalışmalarda yazarlık ve sıralama konusunda kendisine haksızlık yapıldığını belirtmiştir.

Özcan ve Balcı’nın (2016, s. 91) akademisyenlerin araştırma ve yayın etiğine ilişkin düşüncelerini belirlemeye çalıştığı araştırmaya katılan 275 akademisyenin yarısından fazlası sırasıyla “dilimleme, ikram yazarlık, aşırma, tekrar yayım, yazarlık hakkı, iyi sonuçları yayımlama, arpıtırma, uygunsuz alıntı” gibi konularda daha fazla etik ihlal yapıldığını belirtmiştir. Bu bağlamda katılımcıların %93,8’i akademisyenlere etik eğitimi verilmesi gerektiği inancındadır.

Öğretim Elemanları Sendikası (ÖGESEN, 2018) ile Hitit Üniversitesi’nin ortaklaşa yaptığı *Akademik Mobbing ve Akademik Etik Saba alışması* adlı araştırmaya 1890 akademisyen katılmıştır. Araştırmaya katılan akademisyenlerin %50’si akademik etik ihlali yapıldığını; %74’ü ise çalışmaların sonuçlarına katkısı olmasa bile diğer akademisyenlerin haksız yazar olarak eklendiğini belirtmiştir.

Anılan çalışmaların dışında Türkiye’de bilimsel araştırma ve yayın etiği ile ilgili daha birçok makale yayımlanmış, tezler yazılmış, bildirimler sunulmuştur. Türkiye’de yapılan araştırmalar ve yayınlara göz önünde bulundurulduğunda bilimsel araştırma ve yayın etiği ile ilgili olarak önemli bir bilgi birikiminin olduğu söylenebilir. Bu bağlamda Türkiye’de eğitim-öğretim alanında yazılan etik konulu lisansüstü tezleri (Levent ve Kınık, 2017; Yılmaz ve Özdem, 2021); lisansüstü tezleri ve makaleleri (Taş ve Bulut, 2020) ve iş ahlakı/iş etiği üzerine yapılmış lisansüstü tezlerini (Almaz, 2021) inceleyen çeşitli sistematik derleme çalışmaları yapılmıştır. Ancak doğrudan bilimsel araştırma ve yayın etiği ile ilgili makalelerin incelenmesine dönük bir sistematik derleme çalışması tespit edilmemiştir. Artık bu noktada yapılması gereken bu bilgi birikimindeki araştırma eğilimlerini, konuların ele alınış biçimlerini, yayın türlerini, çok veya az çalışılan konuları belirlemek ve bu yolla ilgili alanyazınıdaki gelişimi ortaya koymak olmalıdır. Bu amaca ulaşmada kullanılabilir en önemli araştırmalar sistematik derleme çalışmalarıdır. Sistematik derlemeler belli bir konudaki bilgi birikiminin ne düzeyde olduğunun ve bunun zamanla nasıl değiştiğinin anlaşılması açısından oldukça faydalı çalışmalardır (Gough, Oliver ve Thomas, 2012, s. 13).

Bu araştırmada Türkiye’de yayımlanan bilimsel araştırma ve yayın etiği konulu makalelerin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu genel amaca ulaşmak için řu sorulara yanıt aranmıştır:

1. Türkiye’de yayımlanan bilimsel araştırma ve yayın etiği konulu makalelerin yıllara, alanlara ve yıllara, alanlara ve makale türüne, makale konularına, araştırma makalelerinin örneklemlerine göre dağılımı nasıldır?
2. Türkiye’de yayımlanan bilimsel araştırma ve yayın etiği konulu nicel araştırma makalelerinde elde edilen sonuçların durumu nasıldır?

Yöntem

Bu araştırma bir sistematik derleme çalışması olarak desenlenmiştir. Sistematik derlemeler, bir alanda benzer yöntemler ile yapılmış çalışmaların kapsamlı ve detaylı bir biçimde tarandığı; derlemeye girecek çalışmaların çeşitli seçme ölçütleri kullanılarak belirlendiği, belirlenen çalışmaların yapılandırılmış ve kapsamlı bir kalite değerlendirmesinin ve bulgularının sentezinin yapıldığı bir araştırma yaklaşımıdır (Yılmaz, 2021, s. 1462). Bu araştırmada Türkiye’de bilimsel araştırma ve yayın etiği ile ilgili bilgi birikiminin ne düzeyde olduğunun ve bunun zamanla nasıl değiştiğinin anlaşılması açısından belirlenen makaleler sistematik bir yaklaşımla incelenmiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmanın yapılması sürecinde Yılmaz (2021, s. 1465-1469) tarafından önerilen aşağıdaki aşamalar kullanılmıştır. Her bir aşamada yapılanlar tek tek açıklanmıştır.

1. Aşama - Araştırma Sorusu ve Planlama: Araştırmada ilk önce Türkiye’de yapılan bilimsel araştırma ve yayın etiği konulu çalışmaların incelenmesi amaçlanmıştır. Yapılan taramalar sonucunda lisansüstü eğitim tezi, makale, bildiri, kitap bölümü gibi farklı kaynaklara ulaşılmıştır. Ancak incelenen bildiri ve kitap bölümlerinin büyük bir çoğunluğunun belirli bir ereve içinde kaldığı ve çok fazla tekrar içerdiği tespit edilmiştir. Tezlerde ise sadece 6 lisansüstü eğitim tezi tespit edilmiş ve belirli bir bilgi

hacmine ulaşmadığı için tezler de elenmiştir. Bu bağlamda birinci dâhil etme ölçütü olarak makale olma özelliği seçilmiş ve buna göre taramalar yapılmıştır.

2. Aşama - Genel Alanyazın Taraması ve Kavramsal Çerçeve: Bu aşamada alanyazın taramasının Google Akademikte yapılması kararlaştırılmıştır. Taramalarda “bilimsel araştırma ve yayın etiği, bilimsel etik, bilimde etik, akademik dürüstlük, akademik usulsüzlük, bilimsel yanıltma, intihal, aşırma, avcı dergi, yağmacı dergi, çoklu yayın, dilimleme, salamizasyon, bölerek yayınlama, haksız yazarlık, gölge yazarlık, onursal yazarlık, armağan yazarlık, hayalet yazarlık, hediye yazarlık” gibi anahtar sözcükler kullanılmıştır. Son yıllarda artan İngilizce makale sayısı düşünülerek bu kavramların İngilizce karşılıkları da taranmıştır. Yapılan taramalar sonucunda 6 lisansüstü eğitim tezi, 29 bildiri, 5 kitap bölümü ve 251 makale olmak üzere toplamda 291 kaynak belirlenmiştir.

3. Aşama - Dâhil Etme ve Çıkarma (Seçme) Ölçütlerinin Belirlenmesi: Birinci aşamada da belirtildiği gibi birinci dâhil etme ölçütü olarak makale olma özelliği seçilmiştir. İkinci dâhil etme ölçütü olarak makalelerin Türkiye adresli araştırmacılar tarafından yazılması ölçütü kullanılmıştır. Daha sonra ise konu olarak “meslek etiği, meslek etiği etik kodları, bilimsel yazım, ilahiyat, dil ve edebiyat alanında yapılan intihal örnekleri” gibi konulardaki makaleler araştırmaya dâhil edilmemiştir. Lisans öğrencilerinin akademik sahtekârlık uygulamaları ile ilgili makaleler ise incelenmiş ve sadece kopya çekmeye odaklanan makaleler dâhil edilmemiştir.

4. Aşama - Çalışmaların Kalitesinin Değerlendirilmesi ve Tam Metin İncelenecek Araştırmaların Belirlenmesi: Bu aşamada dâhil etme-çıkarma ölçütleri uygulanmış yani seçim ölçütleri kullanılarak çalışmalar seçilmiştir. Üçüncü aşamada belirtilen seçme ölçütleri uygulanmış ve tam metin olarak incelenmek üzere 238 makale seçilmiştir.

5. Aşama - Verilerin Analizi, Sentezi ve Değerlendirilmesi: Verilerin analizinde araştırmanın amaç ve alt amaçlarına uygun olarak ilk önce makalelerin yayımlandıkları yıllar, makale yazarlarının alanları, makalelerin türü, makale konuları ve araştırma makalelerinin örneklemlerinin frekans ve yüzdeleri belirlenmiştir. Makale yazarlarının alanları ve makale türü ile bulgular sunulurken yıllara göre dağılımları da belirtilmiştir. Son olarak da nicel araştırma makalelerinde elde edilen sonuçlar analiz edilmiştir.

6. Aşama - Sonuçları Yazma, Düzenleme, Yorumlama ve Sonuçlandırma: Bu aşamada elde edilen sonuçlar yazılmış, ilgili alanyazın ve kuram ile ilgili bulgular tartışılmıştır. Tartışma iç ve dış yorumlar ile güçlendirilmeye çalışılmıştır.

Bulgular

Bu bölümde araştırmanın alt amaçlarına uygun olarak elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Buna göre Tablo 1’de incelenen makalelerin yıllara göre dağılımına yer verilmiştir.

Tablo 1. İncelenen Makalelerin Yıllara Göre Dağılımı (f=238)

Yıl	f	Yıl	f	Yıl	f	Yıl	f	Yıl	f
1993	1	1999	2	2005	7	2011	8	2017	17
1994	7	2000	2	2006	3	2012	10	2018	11
1995	5	2001	1	2007	6	2013	8	2019	18
1996	6	2002	7	2008	7	2014	12	2020	16
1997	4	2003	6	2009	2	2015	15	2021	20
1998	3	2004	5	2010	7	2016	11	2022	11

Tablo 1’de de görüldüğü üzere Türkiye’de bilimsel araştırma ve yayın etiği ile ilgili olarak tespit edilen ve tam metnine ulaşılabilen ilk makale 1993 yılında yazılmıştır. Bu makalede Karakaya (1993, s. 12) hastane etik kurullarının tarihçesi, yapısı ve işlevleri üzerine bir değerlendirmede bulunmuştur. Karakaya (1993) makalede hastanelerde bulunan etik kurulların işlevlerine göre “Bilimsel Araştırma ve İnceleme Kurulları, Klinik Araştırma Etik Kurulları, Danışmanlık Kurulları ve Hastane Etik Kurulları” olmak üzere dört türde olabileceğini belirtmiş ve birçok hastane etik kurulunun geniş ölçüde klinik araştırma ve uygulamaları incelemekle ilgilendiğini ifade etmiştir. Daha sonraki yıllarda yazılan makaleler genelde 1-5 sayfa arasında değişen kısa yazılardan oluşmaktadır. Tespit edilen makaleler arasında Canda (1996, s. 67) tarafından yazılan “*Etik ve Bilim Yayın Etiği*” başlıklı makalede kapsamlı bir şekilde yayın etiği ilkeleri ve insanlarda deneysel çalışma ilkeleri ve etiği konuları ele alınmıştır. Daha sonraki yıllarda yayınlanan makale sayısında 2014 yılından itibaren belirli bir artış gözlenmektedir. Tablo 2’de incelenen makalelerin yayımlandığı alanlara ve yıllara göre dağılımına yer verilmiştir.

Tablo 2. İncelenen Makalelerin Yayınlandığı Alanlara ve Yıllara Göre Dağılımı (f=238)

Alanlar	1993 – 1999	2000 – 2010	2011 – 2022	Toplam	
	(f=28, %11,76)	(f=53, %22,27)	(f=157, %65,97)	f	%
Tıp	23	27	47	97	40,76
Eğitim	0	9	49	58	24,37
Hukuk	0	1	11	12	5,04
İİBF	0	0	10	10	4,20
Hemşirelik	2	2	5	9	3,78
Bilgi ve Belge Yönetimi	0	1	7	8	3,36
Psikoloji	2	3	2	7	2,94
İletişim	0	3	1	4	1,68
Güzel Sanatlar	0	0	3	3	1,26
Sağlık Bilimleri	0	0	3	3	1,26
Ziraat	0	3	0	3	1,26
Diş Hekimliği	0	1	1	2	0,84
Mühendislik	0	1	1	2	0,84
Sosyoloji	0	0	2	2	0,84
Turizm	0	0	2	2	0,84
Türk Dili ve Edebiyatı	0	0	2	2	0,84
Veterinerlik	1	1	0	2	0,84
DİĞER: Batı Dilleri ve Edebiyatı (f=1), Beden Eğitimi ve Spor (f=1), Biyoloji (f=1), Coğrafya (f=1), Çocuk Gelişimi (f=1), Enformatik (f=1), Felsefe (f=1), İlahiyat (f=1), Karma (f=1), Kütüphanecilik (f=1), Mimarlık (f=1), Spor Bilimleri(f=1)	0	1	11	12	5,04

Tablo 2’de de görüldüğü gibi 1993 ile 2022 yılları arasında yayınlanan 238 makalenin 157’si (%65,97) 2011-2022 yılları arasında, 53’ü (%22,27) 2000-2010 yılları arasında, 28’i (%11,76) ise 1993-1999 yılları arasında yayınlanmıştır. İncelenen makaleler en çok tıp (%40,76), eğitim (%24,37) ve hukuk (%5,04) alanlarında çalışan kişilerce yazılmıştır. Tıp, hemşirelik, sağlık bilimleri, diş hekimliği ve veterinerlik alanları bir arada düşünüldüğünde yayınlanan makalelerin %47,48’inin (f=113) sağlık bilimleri alanında yayınlandığı görülmektedir. Tablonun en alt satırında yer verilen alanlar ise birer tane makale ile bilimsel araştırma ve yayın etiği ile ilgili en az makale yayınlanan alanlar olarak dikkat çekmektedir. Tablo 3’te incelenen makalelerin yayınlandığı alan ve makale türüne göre dağılımına yer verilmiştir.

Tablo 3. İncelenen Makalelerin Yayınlandığı Alanlara ve Makale Türüne Göre Dağılımı (f=238)

Alanlar	Makale Türleri						
	Derleme Makale (f=142, %59,66)	Nicel Araştırma (f=48, %20,17)	Nitel Araştırma (f=21, %8,82)	Editöryal Yazı (f=12, %5,04)	Editöre Mektup (f=8, %3,36)	Diğer (f=5, %2,10)	Deneysel Araştırma (f=2, %0,84)
Tıp (f=97)	75	5	1	8	6	2	-
Eğitim (f=58)	13	29	14	1	-	1	-
Hukuk (f=12)	12	-	-	-	-	-	-
İİBF(f=10)	4	5	1	-	-	-	-
Hemşirelik (f=9)	4	3	2	-	-	-	-
Bilgi ve Belge Yönetimi (f=8)	3	2	-	-	1	1	1
Psikoloji (f=7)	5	-	1	1	-	-	-
İletişim (f=4)	3	-	1	-	-	-	-
Güzel Sanatlar (f=3)	3	-	-	-	-	-	-
Sağlık Bilimleri (f=3)	1	-	-	2	-	-	-
Ziraat (f=3)	3	-	-	-	-	-	-
Diş Hekimliği (f=2)	2	-	-	-	-	-	-
Mühendislik (f=2)	2	-	-	-	-	-	-
Sosyoloji (f=2)	2	-	-	-	-	-	-
Turizm (f=2)	-	1	1	-	-	-	-
Türk Dili ve Edebiyatı (f=2)	2	-	-	-	-	-	-
Veterinerlik (f=2)	2	-	-	-	-	-	-
DİĞER (f=12)	6	3	-	-	1	1	1

Tablo 3’te de görüldüğü gibi bilimsel araştırma ve yayın etiği konulu makaleler arasında en çok derleme (%59,66), nicel araştırma (%20,17) ve nitel araştırma (%8,82) türü makaleler yayınlanmıştır. Diğer sütununda yer alan 5 makalenin 2’si görüş yazısı, 1’i teknik not, 1’i bibliyometrik analiz, 1’i çeviridir.

Derleme (f=75), editöryal yazı (f=8) ve editöre mektup (f=6) türündeki makaleler en çok tıp alanında yayınlanırken, nicel (f=29) ve nitel (f=14) araştırma türündeki makaleler eğitim alanında yayınlanmıştır.

Bilimsel araştırma ve yayın etiği ile ilgili olarak 2 deneysel araştırma tespit edilmiştir. Bu çalışmalardan birinde Köse ve Arıkan (2011) üniversite öğrencilerinin intihal olgusuna bakışlarını ortaya koymayı ve internet temelli bir intihal saptama yazılımının intihali önlemedeki etkililiğini saptamayı amaçlamıştır. Eylem araştırması yöntemi kullanılan çalışmada ilgili yazılımın öğrencilerin teşebbüs ettikleri intihalin oranında azalmaya yol açtığı saptanmıştır.

Tespit edilen diğer deneysel çalışmada Çakmak ve Baysen (2022, s. 248) tek gruplu yarı deneysel desen kullanmış ve bilgi ve belge yönetimi bölümü dördüncü sınıf öğrencilerine intihal konusunda verilen eğitimin, öğrencilerin bu konuda gelişim göstermesinde etkili olup olmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışmada intihal konusunda verilen eğitimin, öğrencilerin intihal bilgilerinde ve intihal bilgilerini uygulamaya dönüştürmelerinde istatistiksel olarak anlamlı ölçüde gelişmeyi sağladığı belirlenmiştir. Tablo 4’te incelenen makalelerin konulara göre dağılımına yer verilmiştir.

Tablo 4. İncelenen Makalelerin Konulara Göre Dağılımı (f=238)

Tema	Konu	f	%
Etik Dışı Davranışlar (f=123, %51,68)	İntihal	40	16,81
	Genel olarak etik dışı davranışlar	38	15,97
	Akademik sahtekârlık/Usulsüzlük	18	7,56
	Yazarlık hakları ve haksız yazarlık	14	5,88
	Avcı dergiler/Kongreler	9	3,78
	Çoklu yayın/Çoklu teslim	4	1,68
Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği (f=115, %48,32)	Araştırma ve yayın etiği	86	36,13
	Etik kurullar	26	10,92
	Akademik etik değerler/Akademik dürüstlük	2	0,84
	Yasal düzenlemeler	1	0,42

Tablo 4’te de görüldüğü gibi incelenen makalelerin konuları genel olarak “*etik dışı davranışlar* (f=123, %51,68) ve *bilimsel araştırma ve yayın etiği* (f=115, %48,32)” temalarında toplanmıştır. *Etik dışı davranışlar* temasında etik dışı davranışlar genel olarak (f=38) ele alınabildiği gibi, intihal (f=40), yazarlık hakları ve haksız yazarlık (f=14) ve çoklu yayın/çoklu teslim (f=4) gibi spesifik konular olarak da ele alınmıştır. *Etik dışı davranışlar* temasında, yazarlık hakları ve haksız yazarlık (f=14) ile avcı dergiler/kongreler (f=9) alt temaları da önemli bir yer tutmuştur.

Genel olarak etik dışı davranışlar alt temasında yayınlanan 38 makalenin 28’i teorik makalelerden, 6’sı nitel araştırmalardan, 4’ü ise nicel araştırmalardan oluşmaktadır. Genel olarak etik dışı davranışlar alt temasındaki makalelerin büyük çoğunluğu tıp (f=14), eğitim (f=7) ve hukuk (f=3) alanlarında yayınlanmıştır.

İntihal alt temasında yayınlanan 40 makalenin 25’i teorik makalelerden, 11’i nicel araştırmalardan, 3’ü nitel araştırmalardan, 1’i ise deneysel araştırmadan oluşmaktadır. İntihal alt temasında en çok makale yayınlanan alan olan eğitim (f=15) alanında yayınlanan makalelerin büyük bir çoğunluğu (f=9) öğrencilerin intihal ile ilgili görüşlerinin, eğilimlerinin ya da tutumlarının belirlenmesi ile ilgilidir. Hukuk (f=6) alanında yazılan makalelerde genel olarak intihalin hukuki durumu ile ilgili çözümlenmeler yapılırken tıp (f=5) alanında yayınlanan makalelerde ise genel olarak intihal ile ilgili kavramsal çözümlenmeler yapılmıştır.

Akademik sahtekârlık/usulsüzlük alt temasında yayınlanan 18 makalenin 15’i nicel araştırmalardan, 2’si teorik makalelerden, 1’i ise nitel araştırmadan oluşmaktadır. Akademik sahtekârlık/usulsüzlük alt temasında yayınlanan 15 nicel araştırmanın 14’ü eğitim, 1’i ise spor bilimleri alanında yayınlanmıştır. Bu araştırmalarda genel olarak lisans öğrencilerinin (f=8) ya da öğretmen adaylarının (f=7) akademik sahtekârlık/usulsüzlük ile ilgili eğilimleri incelenmiştir.

Bilimsel araştırma ve yayın etiği temasında genel olarak araştırma ve yayın etiği ve bununla ilgili ilkeler, kurullar, kurullar ve diğer konular ele alınmıştır. Araştırma ve yayın etiği alt temasındaki 86 makalenin 63’ü teorik makalelerden, 11’i nicel araştırmalardan, 10’u nitel araştırmalardan, 1’i bibliyometrik incelemeden, 1’i ise çeviri makaleden oluşmaktadır. Araştırma ve yayın etiği alt temasındaki makalelerin büyük çoğunluğu tıp (f=41), eğitim (f=15) ve hemşirelik (f=7) alanında yayınlanmıştır.

Bilimsel araştırma ve yayın etiği temasındaki önemli alt temalardan biri de *etik kurullar* alt temasıdır. *Etik kurullar* alt temasındaki 26 makalenin 22’si teorik makalelerden, 4’ü ise nicel araştırmalardan oluşmaktadır.

Etik kurullar alt temasındaki makalelerin büyük çoğunluğu tıp (f=19) alanında yayınlanmıştır. Tablo 5'te incelenen araştırma makalelerinin (nicel, nitel, deneysel) örneklem gruplarına göre dağılımına yer verilmiştir.

Tablo 5. İncelenen Araştırma Makalelerinin Örneklem Gruplarına Göre Dağılımı (f=71)

Araştırma Makalesi Türü	Örneklem	f	%
Nicel (f=48)	Lisans öğrencileri	14	19,72
	Öğretim üyeleri	9	12,68
	Öğretmen adayları	7	9,86
	Lisansüstü öğrencileri	5	7,04
	Dergiler, Başvurular, Lisans ve lisansüstü öğrenciler	6	8,45
	Dergi editörleri, Etik kurul üyeleri, Lise öğrencileri, Araştırma görevlileri, Yönergeler, Yüksek lisans programları, İnternet siteleri	7	9,86
Nitel (f=21)	Lisansüstü öğrencileri	5	7,04
	Araştırmalar/Makaleler/Tezler	4	5,63
	Lisans öğrencileri	3	4,23
	Araştırma görevlileri	3	4,23
	Öğretim üyeleri	2	2,82
Deneysel (f=2)	Ortaokul öğrencileri, Dergiler, Dergi editörleri, Öğretmen adayları	4	5,63
	Lisans öğrencileri	2	2,82

Tablo 5'te de görüldüğu gibi incelenen nicel araştırma makalelerinin (f=48) önemli bir bölümünde lisans öğrencileri (%19,72), öğretim üyeleri (%12,68) ve öğretim adayları (%9,86) örneklem olarak seçilmiştir. Nitel araştırmalarda (f=21) ise en çok lisansüstü öğrencileri (%7,04) ile çalışılmıştır. Lisans öğrencileri ve öğretim adayları birlikte düşünöldüğünde 71 araştırma makalesinin 27'sinin (%38,04) örneklemini üniversite öğrencilerinden oluşmaktadır. Üniversite çalışanları (öğretim üyeleri, araştırma görevlileri, etik kurul üyeleri, dergi editörleri) %25,36'lık bir oran ile ikinci sırada; lisansüstü öğrenciler ise %14,08'lik bir oran ile üçüncü sırada en çok çalışılan örneklem grubu olmuştur.

İncelenen nicel araştırma makalelerinden örnekleminde öğretim üyeleri olan makalelerden elde edilen önemli sonuçlara Tablo 6'da yer verilmiştir.

Tablo 6. Öğretim Üyeleri İle Yapılan Nicel Araştırma Makalelerinde Elde Edilen Bazı Sonuçlar (f=10)

Örneklem	Kaynak	Sonuç
Öğretim üyeleri (f=10)	Köklü (2003)	Aynı araştırmayı birden fazla toplantıda sunma etik dışı davranıştır (%43,5).
	Altan (2012)	Araştırmaya katılanların %50'den fazlası yazar ve sıralaması konusunda etik kurallara uygun davranıldığına inanmamaktadır.
	Aydın vd. (2014)	Üniversite ortamında en sık karşılaşılan bilimsel yanıtma biçimleri "yazarlık hakkını ihlal (f=55), intihal (f=44) ve uydurmacılıktır (f=12).
	Özder vd. (2014)	Akademisyenlerin çoğunluğu "Bir makaleyi birden çok dergide yayınlamak" ifadesini etik dışı bir davranış olarak kabul etmediklerini belirtmiştir.
	Sevim (2014)	"Bilimsel araştırmaya yönelik değerler, Meslektaşa yönelik değerler, Çalışılan kuruma yönelik değerler, Toplumla yönelik değerler, Öğretim sürecine yönelik değerler" olmak üzere 5 boyutlu bir ölçek geliştirilmiştir.
	Kırkkılıç vd. (2015)	En önemli üç etik dışı davranış: 1) Araştırmadan elde edilen sonuçları istenilen yönde değiştirme (f=42). 2) Bir an önce yükselebilmek için uydurma çalışmalar yapma (f=30). 3) Araştırmaya katkısı olmadığı hâlde anlaşmalı olarak isim yazma (f=25)
	Özcan ve Balcı (2016)	Katılımcıların %48,7'si bilgilendirme ve eğitim eksikliği nedeniyle istemeden de olsa etik bir hata yapmış olabileceğini belirtmiştir.
	Polat ve şahin (2016)	Etik ihlallerin ortaya çıkmasındaki en önemli nedenler, akademik ilerlemenin yayın odaklı olması (%25,7) ve bilimsel yayınlardaki yazar sıralamasının katkıya göre yapılmamasıdır (%32,8).
	Karadağ (2018)	Öğretim elemanlarının öğretim adaylarında gözlemlemiş oldukları akademik sahtekârlık davranışları arasında "ödevde sahtekârlık, başkasının ödevini kendi ödevi gibi sunmak, ödevi başkasına yaptırma" gibi davranışlar yer almaktadır.
	Temelli ve Güneş (2022)	Üniversitelerde öğrenci intihallerini önlemeye yönelik tedbirler alınmalıdır (AO=4,30-Çok yüksek).

Tablo 6'da da görüldüğu üzere öğretim üyeleri ile yapılan nicel araştırmalarda bazı ilginç sonuçlar elde edilmiştir. Köklü'nün (2003, s. 144) araştırmasına katılan akademisyenlerin sadece %43,5'i aynı araştırmayı birden fazla toplantıda sunmayı etik dışı davranış olarak görmüştür. Buna göre katılımcıların %56,5'i bu davranışı etik dışı davranış olarak görmemektedir. Benzer şekilde Yardımcı-Gürel vd.'nin (2019, s. 234) araştırmasına katılan lisansüstü öğrenciler de aynı araştırmayı birden fazla toplantıda sunmayı etik bir

davranış olarak görmüştür (%29,8). Özder vd.’nin (2014, s. 28) araştırmasına katılan akademisyenlerin çoğunluğu da “Bir makaleyi birden çok dergide yayınlamak” ifadesini etik dışı bir davranış olarak kabul etmediklerini belirtmiştir.

Altan (2012, s. 153); Aydın vd. (2014, s. a); Kırkkılıç vd. (2015, s. 381) ve Polat ve Şahin’in (2016, s. 616) araştırmalarına göre yazarlık hakları ve haksız yazarlık konusunda önemli sorunlar olduğunu göstermektedir. Polat ve Şahin’in (2016, s. 616) araştırmasına göre etik ihlallerin ortaya çıkmasındaki en önemli nedenler, akademik ilerlemenin yayın odaklı olması (%25,7) ve bilimsel yayınlardaki yazar sıralamasının katkıya göre yapılmamasıdır (%32,8). Tablo 7’de incelenen nicel araştırma makalelerinden örnekleminde lisansüstü öğrencileri, lisans öğrencileri ve öğretmen adayları olan makalelerden elde edilen önemli sonuçlara yer verilmiştir.

Tablo 7. Öğrenciler İle Yapılan Nicel Araştırma Makalelerinde Elde Edilen Bazı Sonuçlar (f=24)

Örneklem	Kaynak	Sonuç
Lisansüstü öğrencileri (f=4)	Çetinkaya, Kirman-Çetinkaya, Yıldırım ve Kabapınar (2017)	Katılımcıların çoğu 35 maddenin 19’unda etik ihlalleri tespit edebilmiştir.
	Yoldaş ve Kösem (2018)	Lisansüstü öğrencilerin internette intihal yapma durumu oldukça yüksektir (AO=3,25).
	Yardımcı-Gürel vd. (2019)	Katılımcılar en fazla aynı araştırmayı birden fazla toplantıda sunmayı etik bulurken (%29,8), kişileri katılıma zorlama (%47,4) en çok sergilenen davranış, bulguları rapor etmede yanlış davranma (%64,9) ise en sık gözlemlenen davranış olmuştur.
	Bozdağ-Kasap vd. (2021)	Bilimsel araştırmada kullanılan kaynakların gösterilmesi, katılımcıların rızasının alınması, araştırmaya katkısı olan yazarların isminin yazılması ve atıfların doğru yapılması konusunda lisansüstü öğrencilerin bilgi sahibidir.
Lisans öğrencileri (f=6)	Eminoğlu ve Nartgün (2009)	“Kopya Çekme Eğilimi, Ödev, Proje gibi Çalışmalarda Sahtekârlık Eğilimi, Araştırma Yapma ve Raporlaştırma Sürecinde Sahtekârlık Eğilimi, Atıflara Yönelik Sahtekârlık Eğilimi” olmak üzere dört boyutlu bir ölçek geliştirilmiştir.
	Gümüşgil, Üstün, Işık ve Demirel (2013)	Akademik sahtekârlık eğilimi orta düzeydedir.
	Demiraslan-Çevik ve Barın (2015)	Katılımcılar aşırı macılığın yanlış bir şey olduğunu farkındadır.
	Ünal ve Uçak (2017)	Öğrenciler intihalin ne olduğunu bilmekte ancak etik dışı davranışlarda bulunmaktadır.
	Topçu ve Hidayet-Gürer (2019)	Üniversite öğrencileri intihal konusunda genel bir bilgiye sahiptir.
Öğretmen adayları (f=14)	Kocaman-Karoğlu ve Bakar-Çörez (2020)	Öğrencilerin büyük çoğunluğu akademik e-usulsüzlük (hilekârlık, intihal, çarpıtma, suçluluk ve izinsiz yardım yapma) yapmadıklarını düşünmektedir.
	Ersoy ve Özden (2011)	Öğretmen adaylarının yarıya yakını internette bulunan kaynakların değiştirilerek ödevlerde kullanılabileceğini belirtmiştir.
	Avaroğulları ve Ata (2013)	Öğretmen adaylarının intihal konusundaki bilgi seviyeleri yetersizdir.
	Ömür, Aydın ve Argon (2014)	Akademik sahtekârlık eğilimi orta düzeydedir.
	Özden, Özdemir-Özden ve Biçer (2015a)	Öğretmen adayının %95’i yükseköğretim hayatı boyunca akademik usulsüzlük içeren en az bir davranış sergilemiştir.
	Özden, Özdemir-Özden ve Biçer (2015b)	Öğretmen adaylarının %98’i yükseköğrenim yaşantılarında en az bir kez akademik usulsüzlükle ilgili bir davranış gerçekleştirdiğini belirtmiştir.
	Özden ve Özdemir-Özden (2015)	Katılımcıların büyük çoğunluğunun akademik usulsüzlük olduğunu düşündükleri ilk üç madde şunlardır: Yerine başkasını sınava sokmak, sınav sorularını çalmak, başka bir öğrencinin ödevini, o öğrencinin bilgisi olmadan kendisi yapmış gibi teslim etmek.
	Kadı, Beytekin ve Arslan (2016)	Akademik sahtekârlık eğilimi orta düzeydedir.
	Belet-Boyacı, Babadağ ve Güner (2017)	Kısmen akademik sahtekârlık eğilimine sahipler.
	Büyükgöze (2017)	Akademik sahtekârlık eğilimi orta düzeydedir.
Dağaşan, Durmuş, Saka ve Saka (2017)	Düşük düzeyde intihal eğilimi tespit edilmiştir.	
Hançer (2017)	Akademik sahtekârlık eğilimi orta düzeydedir.	
Kıral ve Saracaloğlu (2018)	Akademik sahtekârlık eğilimi orta düzeydedir.	
Taşgın, Kıncal, Küçükoğlu ve Ozan (2019)	Akademik sahtekârlık eğilimi orta düzeydedir.	
Tayfun, Aysen ve Silik (2020)	Akademik sahtekârlık eğilimi orta düzeydedir.	

Tablo 7’de de görüldüğü gibi *lisansüstü öğrencileri* (Çetinkaya vd., 2017; Bozdağ-Kasap vd., 2021), *lisans öğrencileri* (Demiraslan-Çevik ve Barın, 2015; Topçu ve Hidayet-Gürer, 2019; Ünal ve Uçak, 2017) ve *öğretmen adayları* (Özden ve Özdemir-Özden, 2015) ile yapılan araştırmalara göre katılımcılar bilimsel araştırma etiği ya da etik dışı davranışlar konusunda önemli oranda bilgiye sahiptir.

Lisans öğrencileri ve öğretmen adayları ile yapılan araştırmalarda katılımcıların akademik sahtekârlık eğilimi 8 araştırmada orta, 1 araştırmada kısmen, 1 araştırmada ise düşük olarak tespit edilmiştir. Ancak katılımcıların yükseköğretim hayatı boyunca akademik usulsüzlük içeren en az bir davranış sergileme durumları oldukça yüksektir (Özden vd., 2015a, s. 505; 2015b, s. 130). Benzer şekilde lisansüstü öğrencilerin internette intihal yapma durumu da oldukça yüksektir (AO=3,25). Öğretim üyelerinin öğretmen adaylarında gözlemlemiş oldukları akademik sahtekârlık davranışları arasında “ödevde sahtekârlık, başkasının ödevini kendi ödevi gibi sunmak, ödevi başkasına yaptırma” (Karadağ, 2018, s. 1336) gibi davranışlar yer alması da bu sonuçları doğrulamaktadır. Bu bağlamda öğretim üyelerine göre üniversitelerde öğrenci intihallerini önlemeye yönelik tedbirler alınmalıdır (Temelli ve Güneş, 2022, s. 459).

Lisans öğrencilerinin büyük çoğunluğu akademik e-usulsüzlük (hilekârlık, intihal, çarpıtma, suçluluk ve izinsiz yardım yapma) yapmadıklarını düşünmektedir (Kocaman-Karoglu ve Bakar-Çörez, 2020, s. 86). Lisans öğrencilerinin intihalin yanlış bir şey olduğunun farkında olduğunu tespit eden araştırmalar (Demiraslan-Çevik ve Barın, 2015, s. 46; Topçu ve Hidayet-Gürer, 2019, s. 86; Ünal ve Uçak, 2017, s. 184) olduğu gibi intihal konusundaki bilgi seviyelerinin yetersiz olduğunu belirleyen araştırmalar da (Avaroğulları ve Ata, 2013, s. 94) bulunmaktadır. Ersoy ve Özden’in (2011, s. 610) araştırmasına katılan öğretmen adaylarının yarıya yakınının internette bulunan kaynakların değiştirilerek ödevlerde kullanılabileceğini yönündeki bulgusu da bu sonucu desteklemektedir.

Sonuç ve Tartışma

Bu araştırmada Türkiye’de yayınlanan bilimsel araştırma ve yayın etiği konulu makalelerin sistematik bir derlemesi yapılmıştır. Tespit edilen ve tam metnine ulaşılan ilk makale 1993 yılında yazılmıştır ve hastane etik kurulları ile ilgilidir. Tespit edilen diğer ilk makaleler de genellikle tıp alanında yayınlanmıştır ve genelde 1-5 sayfa arasında değişen kısa yazılardan oluşmaktadır. Ancak sonraki yıllarda hem tıp alanında hem de diğer alanlarda daha kapsamlı makaleler yayınlanmıştır. Bilimsel araştırma ve yayın etiği ile ilgili makalelerin sayısında son yıllarda önemli bir artış yaşanmıştır. Araştırma kapsamında incelenen makalelerin büyük bir çoğunluğu 2011-2022 yılları arasında yayınlanmıştır. Özellikle 2014 yılından itibaren yayınlanan makale sayısında belirli bir artış vardır. Çeşitli araştırmalarda da (Almaz, 2021; Levent ve Kınık, 2017; Taş ve Bulut, 2020; Yılmaz ve Özdem, 2021) özellikle son yıllarda etik konulu çalışmalarda belirli bir artış olduğu belirlenmiştir. Ancak Taş ve Bulut’un (2020, s. 252) araştırmasına göre 1994-2020 yılları arasında eğitim-öğretim alanında yapılan tezler arasında bilimsel araştırma ve yayın etiği ile ilgili herhangi bir tez belirlenmezken, birçok makale belirlenmiştir.

İncelenen makaleler en çok tıp, eğitim ve hukuk alanlarında çalışan kişilerce yazılmıştır. Tıp, hemşirelik, sağlık bilimleri, diş hekimliği ve veterinerlik alanları bir arada düşünülüğünde yayınlanan makalelerin yarıya yakını sağlık bilimleri alanındadır. Bu sonuçta tıp etiği ile ilgili çalışmaların uzun zamandır yapıyor olmasının büyük etkisi vardır. Önceleri deontoloji, daha sonra tıbbi etik olarak anılan alandaki çalışmaların Türkiye’deki tarihi oldukça eskidir. Tıbbi etik genel olarak “araştırma etiği ve klinik etik” olmak üzere iki ana kola ayrılmaktadır (Akça, 2012, s. 3). Bu bağlamda bilimsel araştırma ve yayın etiği ile ilgili çalışmalar tıbbi etik alanında önemli bir yer tutmaktadır. Atıcı ve Erer-Kafa’nın (2017, s. 98) araştırmasında 1993-2017 yılları arasında Türkiye Klinikleri Tıbbi Etik Dergisinde yayınlanan 640 makalenin %4’ünün (n=26) araştırma-yayın etiği konularında olduğunu belirlenmiştir. Bu bulgular sağlık bilimleri alanında bilimsel araştırma ve yayın etiği konulu makalelerin diğer alanlara göre daha fazla olmasını açıklamaktadır. Bilimsel araştırma ve yayın etiği konulu makalelerin en çok yayımlandığı diğer alanlar ise eğitim ve hukuk alanlarıdır. Eğitim ve hukuk alanlarındaki makalelerin sayısında özellikle 2011-2022 yılları arasında büyük bir artış olmuştur.

Bilimsel araştırma ve yayın etiği konulu makaleler arasında en çok derleme, nicel araştırma ve nitel araştırma türü makaleler yayınlanmıştır. Daha önce yapılan sistematik derlemelerde de (Levent ve Kınık, 2017, s. 104; Taş ve Bulut, 2020, s. 246; Yılmaz ve Özdem, 2021, s. 151) etik konusunda yapılan lisansüstü tezlerin veya makalelerin büyük bir çoğunluğunun nicel araştırmalardan oluştuğu belirlenmiştir. Bu araştırma kapsamında incelenen makaleler arasında, eğitim alanında 2000 yılından itibaren yayınlanan makalelerin büyük bir çoğunluğu nicel ve nitel araştırma makaleleridir. Bu makaleler arasında en büyük pay lisans öğrencileri ile yapılan ve genelde katılımcıların akademik sahtekârlık/usulsüzlük ile ilgili eğilimlerini belirlemeye çalışan makaleleridir. Bilimsel araştırma ve yayın etiği konulu makalelerde nicel araştırmaların bu kadar fazla olmasının sebebi eğitim alanında yapılan çalışmalardır. Eğitim alanında yapılan çalışmaların büyük bir çoğunluğunun nicel araştırmalardan oluştuğu ve nitel araştırma sayısında da belirli bir artış yaşandığı daha önce yapılan araştırmalarda da (Doğan ve Tok, 2018, s. 101; Ozan ve Köse, 2014, s. 122;

Yılmaz, 2018, s. 131) belirlenmiştir. Araştırma kapsamında incelenen bütün makaleler arasında tespit edilen ilk araştırma makalesi, eğitim istatistiği ve araştırma alanında çalışmaları olan Köklü (2000) tarafından yayınlanmıştır. Köklü (2000; 2002a; 2002b; 2003) bilimsel araştırma ve yayın etiği ile ilgili önemli araştırmalar yapmıştır.

Derleme türü makalelerin çok büyük bir çoğunluğu ise tıp, hemşirelik, sağlık bilimleri, diş hekimliği ve veterinerlik alanlarında yayınlanmıştır. Bu alanlarda yayınlanan derleme makalelerde genel olarak etik ilkeler-kurallar, araştırma ve yayın etiği, etik kurullar, etik dışı davranışlar ve yazarlık hakları gibi konularda kavramsal çözümlenmeler yapılmıştır. Hukuk alanında yayınlanan makalelerde özellikle intihal konusu “intihalin yasal yönü, intihalin idari yargı kararlarındaki durumu, intihal suçlarıyla ilgili disiplin soruşturmaları” gibi yönleriyle ele alınmıştır. Bundan dolayı hukuk alanında yayınlanan makalelerin tamamı derleme türündedir.

İncelenen makalelerin konuları “Etik Dışı Davranışlar ve Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği” olmak üzere iki genel temada toplanmıştır. Oranlar birbirine yakın olmakla birlikte etik dışı davranışlar konusunda daha fazla makale yayınlanmıştır. Bilimsel araştırma ve yayın etiği konusunda kişilerin uyması gereken bir takım ilke ve kurallardan bahsedilebilmektedir. Ancak asıl üzerinde durulan konulardan biri de yapılmaması ya da uzak durulması gerekenlerdir. Bu bağlamda birçok çalışmada “intihal, sahtecilik, çarpıtma, tekrar yayım, dilimleme, haksız yazarlık ve diğer etik ihlal türleri” konuları üzerinde durulmuştur ve bunlar “genel olarak etik dışı davranışlar” alt temasını oluşturmuştur. Anılan etik dışı davranışlar tek başına da makalelere konu olmuştur. Etik dışı davranışlar arasında en çok ele alınan davranış intihaldir. Başkalarının özgün fikirlerini, metotlarını, verilerini veya eserlerini bilimsel kurallara uygun biçimde atıf yapmadan kısmen veya tamamen kendi eseri gibi göstermek (YÖK, 2012) şeklinde tanımlanan intihal, etik dışı davranışların en ağırıdır demek çok da yanlış olmayacaktır. Bu bağlamda birçok araştırmaya konu olması da normal bir durumdur. Son yıllardaki önemli konulardan biri de yazarlık hakları ve haksız yazarlık ile ilgilidir. Türkiye’de yazarlık hakları ve haksız yazarlık ile ilgili önemli sorunlar olduğu birçok araştırmada (Aydın vd., 2014; Erdem, 2006; Öğretim Elemanları Sendikası-ÖGESEN, 2018; Yılmaz, 2023) tespit edilmiştir.

Avcı dergiler/kongreler alt temasında da önemli sayıda makale yayınlanmıştır. Makalelerde, avcı dergilerin ve kongrelerin genel özellikleri, diğer dergilerden ayırt etme yolları, yazarların sorumlulukları gibi konular üzerinde durulmuştur. Avcı dergiler (yırtıcı/yağmacı/şaiBELI/predator) ve kongreler sadece Türkiye’de değil bütün dünyada (Beall, 2010; 2013; Macháček ve Srholec, 2021; Shen ve Björk, 2015) önemli bir sorun ve bilimsel yayıncılıkta kaçınılmaz bir tehdit (Asadi, 2019; Cress, 2017; Dadkhah, Jazi ve Pacukaj, 2015) olarak nitelendirilmektedir. Demir’in (2018a) araştırmasına göre Türkiye, Hindistan ve Nijerya’nın ardından, avcı dergilerde en çok yayın yapan üçüncü ilke durumundadır. Ayrıca avcı dergileri listeleyen Beall listesindeki dergilerin %3,2’si Türkiye menşelidir ve Türkiye, bu konuda Hindistan’dan sonra ikinci sıradadır (Akça ve Akbulut, 2018, s. 264). Bilimsel yayıncılıkta sayıları gitgide artmakta olan sahte yayıncılar, dergiler ve konferanslar ciddi bir sorun teşkil etmektedir (Şencan, 2017, s. 445) ve Türkiye sadece avcı dergilerde makale yayınlama konusunda değil, avcı dergilerin varlığında da ilk sıralarda yer almaktadır. Türkiye’nin bu konudaki görünümünde muhtemelen akademisyenlerin hızlı bir şekilde yükselme arayışı içerisinde olması, akademik teşvik ve atama-yükselme yönetmeliklerinin nitelikten çok niceliği özendirme gibi konular etkilidir. Bazen yazarlar, iyi bir araştırma yapmadan, sadece hızlı bir şekilde makale yayınladığı için de bu tür olaylara maruz kalabilmektedir.

Bu bağlamda YÖK 2019 yılında avcı dergilerde yayınlanan çalışmaların akademik yükseltmelerde kullanılamayacağını açıklamış ve 2021 yılında alınan bir YÖK Genel Kurul kararı ile bunu resmileştirmiştir. Kararda avcı dergi olarak nitelendirilmeyen dergiler tanımlanmış ve bunun dışında kalan dergiler avcı dergi olarak nitelendirilmiştir. Bu kararda belirtilen nitelendirme ile ilgili olarak çeşitli tartışmalar olsa da bu karar ile belirli bir adım atılmıştır. Dönemin YÖK Başkanı Yekta Saraç, avcı dergilerin yanı sıra avcı konferansların ve sempozyumların da mercek altına alındığını belirtmiştir. Saraç, “bazı konferanslarda, para karşılığı çeşitli alanlarda sayısı beş yüzü hatta bini aşan bildiriler sunulduğunu, çok farklı alanların hepsinin bir yere toplandığını; bu toplantılara bazen katılmasanız da doğrudan özeti göndermenin yeterli olduğunu ve bunların hepsinin para karşılığı yapıldığını” belirtmiştir. Saraç bu bildirilerin de atama ve yükseltmelerde kullanılamayacağını ifade etmiştir.

Görüldüğü gibi sadece avcı dergiler değil, avcı kongreler de önemli bir sorun olarak görülmektedir. YÖK’ün yaptığı açıklama ve düzenlemelerden sonra belirli bazı değişimler olsa da kongrelerle ilgili sorunların devam ettiği görülmektedir. Türkiye’deki çeşitli çalışmalarda (Çetinkaya, 2019; Demir, 2018b; 2018c; Gökçe-Kutsal, 2019) sahte/avcı kongrelere dikkat çekilmiştir.

Bilimsel araştırma ve yayın etiği temasındaki makalelerde daha çok “araştırma ve yayın etiği, etik ilkeler-kurallar ve etik kurullar” konuları çalışılmıştır. Araştırma ve yayın etiği alt temasındaki makalelerde genel olarak bilimsel araştırmaların tasarlanması, yapılması ve yayınlanması aşamalarında uyulması gereken ilke ve kurallardan bahsedilmiştir. *Etik kurullar* alt temasında yayınlanan makalelerde genel olarak etik kurulların kurulması, işleyişi, yapısı gibi konularda kavramsal çözümlemeler yapılmıştır. Bu alt temadaki nicel araştırmaların ikisinde etik kurul başvuruları incelenmiş, birinde üniversitelerin etik kurul yönergeleri değerlendirilmiş, birinde ise üniversite etik kurulları konusunda kurul üyelerinin görüşleri belirlenmiştir. Etik kurullar ile ilgili çalışmaların tamamı sağlık bilimleri alanı ile ilgili olarak ele alınmıştır.

İncelenen araştırma makalelerinin büyük bir çoğunluğunun örnekleminde üniversite öğrencileri (lisans öğrencileri ve öğretmen adayları) yer almıştır. Üniversite öğrencileriyle çok çalışılmasının sebebi büyük ihtimalle kolay ulaşılabilir bir örneklem olmalarıdır. Nicel araştırmalarda evren belirtilmemesi, örneklem yerine çalışma grubu ya da katılımcılar gibi ifadelerin kullanılması, birçok araştırmanın örnekleminin araştırmacıların çalıştığı fakültelerdeki ya da bölümlerdeki öğrenciler olması bu görüşü doğrulamaktadır.

Bilimsel araştırma ve yayın etiği konusuyla doğrudan ilgisi olan üniversite çalışanları (öğretim üyeleri, araştırma görevlileri, etik kurul üyeleri, dergi editörleri) ve lisansüstü öğrenciler de yine çok çalışılan örneklem grupları arasındadır.

Araştırma kapsamında incelenen araştırma makalelerinde elde edilen sonuçlar ile ilgili bir analiz de yapılmıştır. Buna göre bazı araştırmalarda (Köklü, 2003, s. 137; Yardımcı-Gürel vd., 2019, s. 234) aynı araştırmayı birden fazla toplantıda sunmak katılımcılarca etik dışı davranış olarak görülmemiştir. Bir araştırmada (Özder vd., 2014, s. 28) ise katılımcıların çoğunluğu bir makaleyi birden çok dergide yayınlamayı etik dışı bir davranış olarak kabul etmemiştir.

Etik dışı davranışlar ile ilgili önemli sorun alanlarından biri de yazarlık hakları ve haksız yazarlık ile ilgilidir. Araştırma bulguları (Altan, 2012; Aydın vd., 2014; Kırkılı vd., 2015; Polat ve şahin, 2016) yazarlık hakları ve haksız yazarlık konusunda önemli sorunlar olduğunu göstermektedir. Kırkılı vd.’nin (2015, s. 382) araştırmasına katılan akademisyenler araştırmaya hiçbir katkısı olmadığı halde dostluk-hatır gibi değerler üzerinden kişilerin arkadaşlarının isimlerini kendi çalışmalarına yazmalarını ve bunun karşılığında da kendi isimlerini onların çalışmalarına yazdırmalarını etik dışı bir davranış olarak görmüş ve bu duruma özellikle sempozyumlarda sıkça rastlandığını belirtmiştir. Birçok etik dışı davranışta olduğu gibi yazarlık hakları ve haksız yazarlık ile ilgili sorunların temelinde de akademik ilerlemenin yayın odaklı olması (Polat ve şahin, 2016, s. 617) ve akademisyenlerin bilimsel çalışmaları bir yükselme aracı olarak görmesi (Kırkılı vd., 2015, s. 382) bulunmaktadır.

İncelenen araştırmalara göre lisansüstü öğrencileri, lisans öğrencileri ve öğretmen adayları bilimsel araştırma etiği ya da etik dışı davranışlar konusunda önemli oranda bilgiye sahiptir. Ancak lisans öğrencileri ve öğretmen adaylarının akademik sahtekârlık eğilimleri orta düzeydedir ve katılımcıların yükseköğretim hayatı boyunca akademik usulsüzlük içeren en az bir davranış sergileme durumları oldukça yüksektir. Öğretim üyeleri ile yapılan araştırmalara göre de, üniversite öğrencilerinde çeşitli akademik sahtekârlık davranışları gözlenmektedir ve öğrenci intihallerini önlemeye yönelik tedbirler alınmalıdır. Son yıllarda akademik sahtekârlık davranışları ile ilgili konulardan biri de internet ortamı kullanılarak yapılan davranışlar ile ilgilidir. İnternet, araştırma yapma süreçlerini kolaylaştırmanın ve birçok faydasının yanı sıra bu tip etik dışı davranışlara da sebep olabilmektedir. Tabi ki bu tip etik dışı davranışların sebebi internet değildir, sebep bu konularda yeterli bilgi sahibi olunmaması, öğretim elemanından kaynaklı sebepler (Ersoy ve Özden, 2011, s. 608), derse karşı duyuşsal tutum, zaman yönetimi sorunları, verilen ödevlerin niteliği ve değerlendirme yöntemi (Orhan ve Günay, 2014, s. 183-186) veya kolaycılık gibi sebeplerdir.

Elde edilen sonuçlara göre řu önerilerde bulunmak mümkündür:

1. Lisansüstü eğitim programlarına 2016-2017 eğitim-öğretim yılından itibaren eklenen bilimsel araştırma ve yayın etiği ile ilgili dersleri değerlendirecek araştırmalar yapılabilir.
2. Bilimsel araştırma ve yayın etiği ile ilgili makaleler sadece sağlık bilimleri, eğitim ve hukuk alanında değil, diğer alanlarda da daha fazla ele alınabilir.
3. Tarih, Türk dili ve edebiyatı, sosyoloji, kimya, mühendislik vb. alanların kendilerine özgü durumlarını ele alan makaleler yayınlanmalıdır. Bu makalelerde spesifik konular nitel durum çalışmaları ya da fenomenolojik araştırmalar ile ele alınabilir.

4. Bilimsel araştırma ve yayın etiği konusunda daha spesifik konuları ele alan çalışmalar yapılmalıdır. Özellikle haksız yazarlık konusu çeşitli boyutlarıyla ele alınabilir.
5. Bilimsel araştırma ve yayın etiği konusunda oldukça fazla derleme türü makale yayınlanmıştır. Nicel, nitel ve karma yöntemler desenli araştırmaların sayısının artırılması gereklidir. Özellikle çeşitli konuları derinlemesine analiz edecek nitel araştırmalar yapılabilir.
6. Editörlük etiği, hakem etiği, danışmanlık etiği gibi konularda çeşitli bildirimler, kitap bölümleri olmasına rağmen bu konularda makaleye ulaşılamamıştır. Bu konularda gerek kavramsal çözümlenmeler gerek araştırma makaleleri yazılabilir.

Etik Beyan

“Türkiye’de Yayınlanan Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Konulu Makalelerin İncelenmesi (1993-2022)” başlıklı çalışmanın yazım sürecinde bilimsel kurallara, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış ve bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir. Makale için etik kurul zorunluluğu bulunmamaktadır.

Çatışma Beyanı

Çalışma kapsamında kişisel ve finansal herhangi bir çıkar çatışmasına neden olabilecek herhangi bir durum bulunmamaktadır.

Kaynakça

- Akça, S. ve Akbulut, M. (2018). Türkiye’deki yağmacı dergiler: Beall listesi üzerine bir araştırma. *Bilgi Dünyası*, 19(2), 255-274. <http://dx.doi.org/10.15612/BD.2018.695>.
- Akça, T. (2012). Deontolojiden biyoetiğe tıp etiğinin evrimi. http://endokrin.com/pdf/220868211640_eddd_agustos_2012.pdf. Erişim Tarihi: 10.04.2023.
- Almaz, F. (2021). Türkiye’de iş ahlakı ve iş etiği üzerine yapılmış lisansüstü tezlerin analizi: sistematik derlemeye dayalı nitel bir araştırma. *İş Ahlakı Dergisi*, 14(2), 329-363. <http://dx.doi.org/10.12711/tjbe.2021.14.2.2285>
- Altan, S. (2012). Öğretim üyelerinin bilimsel yayınlarda yazarlığa ilişkin etik dışı uygulamalar hakkındaki bilgi ve düşünceleri. *Türkiye Klinikleri Tıbbi Etik Dergisi*, 20(3), 153-162.
- Asadi, A. (2019). Invitation to speak at a conference: The tempting technique adopted by predatory conferences’ organizers. *Science and Engineering Ethics*, 25, 975-979. <http://dx.doi.org/10.1007/s11948-018-0038-0>
- Atıcı, E. ve Erer-Kafa, S. (2017). Türkiye’de ilk "tıp etiği" dergisi: 1993-2017. *Türkiye Klinikleri Tıbbi Etik Dergisi*, 25(3), 93-102. <http://dx.doi.org/10.5336/mdethic.2017-58546>
- Avaroğulları, M. ve Ata, B. (2013). Sosyal bilgiler öğretmen adayları ve intihal: önbilgileri, intihalin yaygınlığı ve başvurulan yöntemler. *Gaziosmanpaşa Journal of Scientific Research*, 4, 94-107. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/gbad/issue/29698/319553>
- Aydın, İ., Alkın-Şahin, S. ve Demirkasımoğlu, N. (2014). Üniversitelerde karşılaşılan etik dışı davranışlara ilişkin akademisyen görüşleri. *Akademik Bakış Dergisi*, 43. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/abuhsbd/issue/32934/365882>
- Beall, J. (2010). Predatory open access publisher. *Open Access Scholarly The Charleston Advisor*, 11(4), 10-17. <https://core.ac.uk/reader/11886760>
- Beall, J. (2013). Predatory publishing is just one of the consequences of gold open access. *Learned Publishing*, 26, 79-84. <http://dx.doi.org/10.1087/2013.02.03>.
- Belet-Boyacı, Ş. D., Babadağ, G. ve Güner, M. (2017). Sınıf öğretmeni adaylarının sahip oldukları temel değerler ile akademik sahtekârlık eğilimlerinin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(4), 1762-1793. <https://doi.org/10.17240/aibuefd.2017.17.32772-363965>.
- Bozdağ-Kasap, A., Gülşen-Eşkil, K., Bal-Çetinkaya, K., Yeşilyurt, H., Akbulut-İnan, S., Vatankahı, A. ve Gökçearsan, Ş. (2021). Lisansüstü öğrencilerinin bilimsel araştırmalarda teknoloji kullanımı ve etik yeterlilikleri üzerine bir inceleme. *Instructional Technology and Lifelong Learning*, 2(1), 35-52. <http://dx.doi.org/10.52911/ital.873802>.
- Büyükgöze, H. (2017). Öğretmen adaylarının akademik sahtekârlık eğilimlerinde öz yeterlik ve akademik kontrol odağının rolü. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(1), 801-822. <https://doi.org/10.18026/cbayarsos.300038>
- Canda, Ş. (1996). Etik ve bilim yayım etiği. *Türkiye Ekopatoloji Dergisi*, 2(3-4), 67-72. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/152628>
- Cress, P. E. (2017). Are predatory conferences the dark side of the open access movement? *Aesthetic Surgery Journal*, 37(6), 734-738. <http://dx.doi.org/10.1093/asj/sjw247>
- Çakmak, N. ve Baysen, E. (2022). Bilgi ve belge yönetimi bölümü öğrencilerinin intihal ile ilgili bilgileri ve uygulamalarındaki gelişim. *Türk Kütüphaneciliği*, 36(2), 248-283. <http://dx.doi.org/10.24146/tk.1083441>.

- Çetinkaya, E., Kirman-Çetinkaya, E., Yıldırım, M. ve Kabapınar, F. (2017). Eğitim araştırmaçılarının bilim etiğine ilişkin görüşleri. *Alan Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 84-101. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/335052>.
- Çetinkaya, R. (2019). Eğitimde bilimsel yayın etiğine büyüyen tehdit: sahte dergiler ve kongreler. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 50, 548-576. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/703914>
- Dadkhah, M., Jazi, M. D. ve Pacukaj, S. (2015). Fake conferences for earning real money. *Mediterranean Journal of Social Sciences*, 6(2), 11-12. <http://dx.doi.org/10.5901/mjss.2015.v6n2p11>.
- Dağaşan, A., Durmuş, M., Saka, T. ve Saka, E. (2017). Examination of plagiarism tendency of faculty of education students. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 1-14. <https://www.eduscires.com/articles/examination-of-plagiarism-tendency-of-faculty-of-educationstudents.pdf>.
- Demir, S. B. (2018a). Predatory journals: Who publishes in them and why? *Journal of Informetrics*, 12(4), 1296-1311. <https://doi.org/10.1016/j.joi.2018.10.008>.
- Demir, S. B. (2018b). Pros and cons of the financial support policy for Turkish researchers. *Scientometrics*, 116, 2053-2068. <http://dx.doi.org/10.1007/s11192-018-2833-4>
- Demir, S. B. (2018c). A mixed-methods study of the ex post funding incentive policy for scholarly publications in Turkey. *Journal of Scholarly Publishing*, 49(4), 453-476. <http://dx.doi.org/10.3138/jsp.49.4.05>
- Demiraslan-Çevik, Y. ve Barın, S. (2015). Aşırımaçlığı önleme ve akademik dürüstlüğü sağlamada turnitin® kullanımına ilişkin öğrenci görüşlerinin incelenmesi. *Eğitim Teknolojisi: Kuram ve Uygulama*, 5(2), 39-53. <https://doi.org/10.17943/etku.88439>
- Demirel, İ. H., Erol, B. ve Saraç, C. (2011). *Akademik Yazım İblalleri*. Ankara: TÜBİTAK Yayınları.
- Demir-Küreci, H., Demir-Zencirci, A. ve Ulusoy, M. F. (2008). Araştırma görevlilerinin araştırma etiği hakkındaki bilgilerinin belirlenmesi. *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi*, 2008(2), 58-72. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/984066>
- Doğan, H. ve Tok, T. N. (2018). Türkiye’de eğitim bilimleri alanında yayınlanan makalelerin incelenmesi: Eğitim ve Bilim Dergisi örneği. *Current Research in Education*, 4(2), 94-109. https://atif.sobiad.com/index.jsp?modul=makale-goruntule&cid=AWY_IX9uHDdbCZb_mQzvX
- Eminoğlu, E. ve Nartgün, Z. (2009). Üniversite öğrencilerinin akademik sahtekârlık eğilimlerinin ölçülmesine yönelik bir ölçek geliştirme çalışması. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(1). Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>.
- Erdem, R. (2006). Çok yazarlı bilimsel çalışmalarda yaşanan etik problemler. II. *Uygulamalı Etik Kongresi*. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, 18-20 Ekim 2006. Ankara.
- Ersoy, A. ve Özden, M. (2011). Öğretmen adaylarının ödevlerinde internetten intihal yapmalarında öğretim elemanının rolüne ilişkin görüşleri. *İlköğretim Online*, 10(2), 608-619. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/90665>.
- Gough, D., Oliver, S. ve Thomas, J. (2012). Introducing systematic reviews. In D. Gough, S. Oliver ve J. Thomas (Eds.), *An introduction to systematic reviews* (pp. 1-16). London: Sage.
- Gökçe-Kutsal, F. Y. (2019). Evrensel bilimin paylaşımında dergiler ve kongreler. *JARSS: Anestezi Dergisi*, 27(4), 235-244. <http://dx.doi.org/10.5222/jarss.2019.50479>
- Gümüşgil, O. Üstün, Ü. D., Işık, U. ve Demirel, D. H. (2013). Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin akademik sahtekârlık eğilim düzeylerinin değerlendirilmesi. *Ankara Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 11(2), 131-138. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/601126>.
- Hançer, A. H. (2017). Fen bilgisi öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının akademik sahtekârlık eğilimleri üzerindeki etkisi. *Turkish Studies*, 12(6), 387-402. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.11418>
- Kadı, A., Beytekin, O. F. ve Arslan, H. (2016). Öğretmen adaylarının akademik sahtekârlık eğilimleri ve değerleri. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 6(3), 396-401. <http://dx.doi.org/10.5961/jhes.2016.176>
- Karadağ, N. (2018). Öğretim elemanlarının, öğretmen adaylarının akademik sahtekârlık davranışlarına ilişkin görüşleri. *Route Educational and Social Science Journal*, 5(14), 1336-1346. <http://dx.doi.org/10.17121/ressjournal.1670>.
- Karakaya, H. (1993). Hastane etik kurullarının tarihçesi, yapısı ve işlevleri üzerine. *Türkiye Klinikleri Tıbbi Etik Dergisi*, 1(1), 12-21. <https://www.turkiyeklinikleri.com/pdf/?pdf=78f25ed1d88139bde992683e2701195c>.
- Kıral, B. ve Saracaloğlu, S. (2018). Akademik sahtekârlık eğilimi ile olumsuz değerlendirilme korkusu arasındaki ilişki. *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 323-359. <http://dx.doi.org/10.23891/efdyu.2018.71>
- Kırkkılıç, H. A., Sevim, O. ve Söylemez, Y. (2015). Akademisyenlerin bilimsel araştırma tutumlarının akademik etik değerler açısından incelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(2), 375-390. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/715449>
- Kocaman-Karoglu, A. ve Bakar-Çörez, A. (2020). Üniversite öğrencilerinin bilişötesi öğrenme stratejileri ile akademik e-usulsüzlük yapma durumları arasındaki ilişki. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 3(2), 78-96. <http://doi.org/10.33400/kuje.809323>.
- Köklü, N. (2000). Lisans ve lisans üstü öğrencilerinin görüşlerine göre araştırma sürecine yönelik etik olmayan davranışların gösterilme sıklığı ve nedenleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 24, 527-542. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/108516>.
- Köklü, N. (2002a). Aşırımayı önlemek. *Türk Psikoloji Dergisi*, 17(49), 93-99.

- Köklü, N. (2002b). Tartışma Çerçevesi: Bilgi çağında araştırma etiği (L. Schrum’dan çeviri). *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 29, 81-100. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/108479>.
- Köklü, N. (2003). Akademisyenlerin araştırma etiği konusundaki görüşleri. *Eğitim Bilimleri ve Uygulama*, 2(4), 137-151. http://ebuline.com/pdfs/4Sayi/ebu4_2.pdf
- Köse, Ö. ve Arıkan, A. (2011). İntihali önlemede bilgisayar yazılımı kullanımı: Deneysel bir çalışma. *Contemporary Online Language Education Journal*, 1, 122-129. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED524097.pdf>
- Levent, F. ve Kınık, F. Ş. F. (2017). Türkiye’de eğitim-öğretim alanında etik konusunda yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *İş Ahlakı Dergisi*, 10, 99-114. <http://dx.doi.org/10.12711/tjbe.2017.10.1.0007>.
- Macháček, V. ve Srholec, M. (2021) Predatory publishing in Scopus: evidence on cross-country differences. *Scientometrics*, 126, 1897-1921. <http://dx.doi.org/10.1007/s11192-020-03852-4>.
- Orhan, F. ve Günay, A. (2014). Üniversite öğrencilerinin internet tabanlı akademik usulsüzlük nedenlerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, 15(1), 176-190. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/57173>
- Ozan, C. ve Köse, E. (2014). Eğitim programları ve öğretim alanındaki araştırma eğilimleri. *Sakarya University Journal of Education*, 4(1), 116-136. <https://dergipark.org.tr/en/pub/suje/issue/20635/220033>.
- Öğretim Elemanları Sendikası [ÖGESEN] (2018). *Akademik Mobbing ve Akademik Etik Saba Çalışması*. <https://www.ogesen.org/genel/akademide-mobbing-de-var-akademik-etik-ihlali-de-var/>
- Ömür, Y. E., Aydın, R. ve Argon, T. (2014). Olumsuz değerlendirilme korkusu ve akademik sahtekârlık. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi*, 5(9), 131-149. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/210499>
- Özcan, M. ve Balcı, Y. (2016). Akademisyenlerin araştırma ve yayın etiğine ilişkin düşünceleri. *İş Ahlakı Dergisi*, 9, 91-111. <http://dx.doi.org/10.12711/tjbe.2016.9.0006>
- Özden, M. ve Özdemir-Özden, D. (2015). Öğretmen adaylarına göre akademik usulsüzlük davranışları. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 1, 88-98. <http://dx.doi.org/10.5961/jhes.2015.112>.
- Özden, M., Özdemir-Özden, D. ve Biçer, B. (2015a). Akademik usulsüzlük: Öğretmen adaylarının görüşleri ve deneyimleri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 505-525. <https://doi.org/10.17860/efd.43453>
- Özden, M., Özdemir-Özden, D. ve Biçer, B. (2015b). Akademik usulsüzlük: Sınıf öğretmeni adaylarının deneyimleri. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 45, 130-143. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/56087>
- Özder, H., Işıktaş, S. ve Erdoğan, F. (2014). Öğretim elemanlarının akademik etik kurallardan haberdar olma ve onaylama dereceleri. *International Journal of New Trends in Arts, Sports & Science Education*, 3(1), 22-37. <http://www.ijtase.net/index.php/ijtase/article/view/265/299>
- Polat, E. ve Şahin, B. (2016). Turizm yazınında etik: problemlerin tespiti ve çözüm önerileri üzerine pilot bir araştırma. *Akademik Bakış Dergisi*, 55, 604-629. <https://www.akademikbakis.org/file/55.pdf>
- Sevim, O. (2014). Akademik etik değerler ölçeğinin geliştirilmesi: Güvenirlilik ve geçerlilik çalışması. *Turkish Studies*, 9(6), 943-957. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.6969>
- Shen, C. ve Björk, B. C. (2015). Predatory open access: a longitudinal study of article volumes and market characteristics. *BMC Medical*, 13, 230. <https://doi.org/10.1186/s12916-015-0469-2>
- Şencan, İ. (2017). Ya “sahte”yse? *Türk Kütüphaneciliği*, 31(4), 445-448. <http://dx.doi.org/10.24146/tkd.2017.20>
- Taş, C. ve Bulut, K. (2020). 1994-2020 yılları arasında eğitim-öğretim alanında yapılan etik konulu bilimsel çalışmaların farklı değişkenlere göre incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(46), 234-264. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1257697>
- Taşgın, A., Kınal, R. Y., Küçüköğlü, A. ve Ozan, C. (2019). Öğretmen adaylarının kopya çekmeye ilişkin tutumları ile akademik sahtekârlık eğilimleri arasındaki ilişki. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 9(2), 608-639. <http://dx.doi.org/10.18039/ajesi.578163>.
- Tayfun, A., Aysen, E. ve Silik, C. E. (2020). Akademik sahtekârlık ile ilgili öğrenci eğilimlerinin belirlenmesi: turizm fakültesi örneği. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 8(4), 2621-2638. <https://doi.org/10.21325/jotags.2020.730>
- Temelli, F. ve Güneş, R. (2022). Muhasebe alanında lisansüstü eğitim veren öğretim üyelerinin öğrenci intihallerine ilişkin algı ve tutumları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 25(25. Yıl Özel Sayısı), 459-474. <https://doi.org/10.29249/selcuksbmyd.1147350>
- Topçu, K. ve Hidayet-Gürer, H. (2019). Üniversite öğrencilerinin intihal algısı. *Muhasebe Enstitüsü Dergisi*, 61, 83-91. <https://doi.org/10.26650/MED.2019588702>.
- Türkiye Bilimler Akademisi [TÜBA] (1994). *Dünyada ve Türkiye’de Bilim, Etik ve Üniversite*. Ankara: TÜBA Yayınları.
- Türkiye Bilimler Akademisi [TÜBA] (2002). *Bilimsel Araştırmada Etik ve Sorunları*. Ankara: TÜBA Yayınları.
- Türkiye Bilimler Akademisi [TÜBA] (2008). *Bilim Etiği Elkitabı* (Edt: A. Erzan). Ankara: TÜBA Yayınları.
- Türkiye Bilimler Akademisi [TÜBA] (2009). *Bilim Etiği Sempozyumu* (Edt: E. Kansu). Ankara: TÜBA Yayınları.
- Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu [TÜBİTAK] (1996). *Yayın Etiği Sempozyumu*. Ankara: TÜBİTAK Yayınları.
- Ünal, Y. ve Uçak, N. Ö. (2017). Farklı eğitim ve kültürlerdeki üniversite öğrencilerinin intihale ilişkin görüş ve davranışları. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 34(1), 177-194. <http://bby.hacettepe.edu.tr/yayinlar/%C3%9Cnal%20ve%20U%C3%A7ak.pdf>

- Yardımcı-Gürel, T., Demir-Barutçu, C. ve Mert, H. (2019). Hemşirelik doktora öğrencilerinin araştırma etiği hakkındaki görüşlerinin incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 12(4), 234-242. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/831147>
- Yılmaz, K. (2018). Türkiye'deki eğitim yönetimi alanı ile ilgili çalışmalara eleştirel bir bakış. *Journal of Human Sciences*, 15(1), 123-154. <https://www.j-humansciences.com/ojs/index.php/IJHS/article/view/4833/2480>
- Yılmaz, K. (2021). Sosyal bilimlerde ve eğitim bilimlerinde sistematik derleme, meta değerlendirme ve bibliyometrik analizler. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(2), 1457-1490. <https://doi.org/10.33206/mjss.791537>
- Yılmaz, K. (2023). Bilimsel araştırmalarda haksız yazarlık ile ilgili nitel bir araştırma. *İş Ahlakı Dergisi*, 16(1), 102-136. <https://doi.org/10.12711/tjbe/m3991>
- Yılmaz, K. ve Özdem, G. (2021). Türkiye'de eğitim örgütlerinde yapılan etik çalışmaları ile ilgili bir değerlendirme. E. Oğuz ve K. Yılmaz (Edt.) *Prof. Dr. İna yet Aydın'a Armağan* içinde (ss. 147-157). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.. <https://depo.pegem.net/9786258044126.pdf>.
- Yoldaş, C. ve Kösem, V. C. (2018). Lisansüstü öğrencilerin ödevlerinde internetten intihal yapmaya ilişkin görüşleri. *Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 2(1), 1-9. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/469551>
- Yükseköğretim Kurulu [YÖK] (2012). *Yükseköğretim Kurulu Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi*. <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Kurumsal/mevzuat/bilimsel-arastirma-ve-etik-yonetmeliği.aspx>. Erişim Tarihi: 12.10.2012.
- Yükseköğretim Kurulu [YÖK] (2016). *Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği*. Resmi Gazete. Tarih: 20.04.2016. Sayı: 29690.
- Yükseköğretim Kurulu [YÖK] (2019). "Yağmacı" dergi yayınları akademik yükseltmelerde kullanılmayacak. <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/yagmaci-dergi-yayinlarina-onlem.aspx>.
- Yükseköğretim Kurulu [YÖK] (2021). Yağmacı/şabeli dergi yayınlar ile ilgili genel kurul kararı. Tarih: 30 Aralık 2021, Sayı: 2021.18.643 sayılı karar. <https://www.uak.gov.tr/DuyuruBelgeleri/2022/yagmac%C4%B1-sabeli-dergiler-hk-duyuru-25012022.pdf>.

EXTENDED ABSTRACT

One of the most essential issues during conducting and publishing scientific research is related to the ethical principles and rules that should be followed in these processes. These principles and rules reveal the ethical principles that should be followed in scientific research and publishing processes, as well as the behaviors that should not be done or should be avoided in these processes. In this context, especially in recent years, the issue of scientific research and publication ethics has been highly emphasized, and many sources such as lectures, scientific meetings, books, seminars, conferences, articles, and websites have been used to draw attention to these principles and rules. Many articles, theses, dissertations, and papers have been published on scientific research and publication ethics in Turkey. Considering the research and publications in Turkey, we can say there is a significant accumulation of knowledge on scientific research and publication ethics. In this context, various systematic review studies have been conducted in Turkey, examining graduate theses on ethics written in the field of education and training (Levent, & Kınık, 2017; Yılmaz, & Özdem, 2021); graduate theses and articles (Taş, & Bulut, 2020) and graduate theses on business ethics (Almaz, 2021). However, no systematic review study has been identified to examine articles directly related to scientific research and publication ethics. What needs to be done is to identify the research trends in this body of knowledge, how the topics are handled, the types of publications, and the most or least studied topics to reveal the development in the relevant literature. The most important studies that can be used to achieve this goal are systematic review studies. Systematic reviews are very useful studies in terms of understanding the level of knowledge on a certain topic and how it has changed over time (Gough, Oliver, & Thomas, 2012, p. 13). This study aims to analyze the articles on scientific research and publication ethics published in Turkey. To achieve this objective answer the following questions: How is the distribution of articles on scientific research and publication ethics published in Turkey according to years, fields and years, fields and article type, article topics, and samples of research articles? What is the status of the results obtained in quantitative research articles on scientific research and publication ethics published in Turkey? This research was designed as a systematic review study. Systematic reviews are a research approach in which studies conducted with similar methods in a field are reviewed comprehensively and in detail; studies to be included in the review are identified using various selection criteria, a structured and comprehensive quality assessment of the identified studies and synthesis of their findings (Yılmaz, 2021, p. 1462). In this study, Mr. Küşad analyzed the articles with the help of a systematic approach to understand the level of knowledge on scientific research and publication ethics in Turkey and how this has changed over time. The first article on scientific research and publication ethics in Turkey, the full text of which is available, was written in 1993. In this article, Karakaya (1993, p. 12) evaluated history, structure, and functions of hospital ethics committees. A certain increase in number of

articles published in the following years has been observed since 2014. Of the 238 articles published between 1993 and 2022, 157 (65.97%) were published between 2011-2022, 53 (22.27%) between 2000-2010, and 28 (11.76%) between 1993-1999. The analyzed articles were written by people working in the fields of medicine (40.76%), education (24.37%), and law (5.04%). When the fields of medicine, nursing, health sciences, dentistry, and veterinary medicine are considered together, it is obvious that 47.48% (f=113) of the articles were published in the field of health sciences. Among the articles on scientific research and publication ethics, review articles (59.66%), quantitative research (20.17%), and qualitative research (8.82%) were published the most. Of the 5 articles in the other column, 2 are opinion articles, 1 is a technical note, 1 is a bibliometric analysis, and 1 is a translation. While review (f=75), editorial (f=8), and letter to the editor (f=6) articles were published in the field of medicine, quantitative (f=29) and qualitative (f=14) research articles were published in the field of education. The topics of the reviewed articles were grouped under the themes of "*unethical behaviors* (f=123, 51.68%) and *scientific research and publication ethics* (f=115, 48.32%)". In the theme of *unethical behaviors*, unethical behaviors were addressed in general (f=38) as well as specific issues such as plagiarism (f=40), authorship rights and unfair authorship (f=14), and multiple publications/multiple submissions (f=4). Within the theme of *unethical behaviors*, the sub-themes of authorship rights and unfair authorship (f=14) and predatory journals/congresses (f=9) also occupied an important place. Some interesting results have been obtained in quantitative studies conducted with faculty members. Only 43.5% of the academics participating in Köklü's (2003, p. 144) study considered presenting the same research in more than one meeting as unethical behavior. Accordingly, 56.5% of the participants do not see this behavior as unethical. Similarly, graduate students who participated in Yardımcı-Gürel, Demir-Barutçu, and Mert's (2019, p. 234) study also considered presenting the same research in more than one meeting as an ethical behavior (29.8%). The majority of the academics who participated in Özder, Işıktaş, and Erdoğan's (2014, p. 28) study also stated that they did not accept the expression "publishing an article in more than one journal" as an unethical behavior. Altan (2012, p. 153); Aydın, Alkın-Şahin, and Demirkasımoğlu (2014, p. a); Kırkkılıç, Sevim, and Söylemez (2015, p. 381) and Polat and Şahin (2016, p. 616) show that there are significant problems with authorship rights and unfair authorship. According to Polat and Şahin's (2016, p. 616) study, the most important reasons for the emergence of ethical violations are that academic progress is publication-oriented (25.7%) and the ranking of authors in scientific publications is not based on contribution (32.8%). *According to studies conducted with graduate students* (Çetinkaya, Kirman-Çetinkaya, Yıldırım, & Kabapınar, 2017; Bozdağ-Kasap, Gülşen-Eşkil, Bal-Çetinkaya, Yeşilyurt, Akbulut-İnan, Vatankhahı, & Gökçearslan, 2021), *undergraduate students* (Demiraslan-Çevik, & Barın, 2015; Topçu, & Hidayet-Gürer, 2019; Ünal, & Uçak, 2017) and *pre-service teachers* (Özden, & Özdemir-Özden, 2015), participants have significant knowledge about scientific research ethics or unethical behaviors. In the studies conducted with undergraduate students and pre-service teachers, the academic dishonesty tendency of the participants was found to be moderate in 8 studies, partially in 1 study, and low in 1 study. However, it is quite high that the participants exhibited at least one behavior involving academic dishonesty throughout their higher education life (Özden, Özdemir-Özden, & Biçer, 2015a, p. 505; 2015b, p. 130). Similarly, graduate students' plagiarism on the internet is also quite high (M=3.25). Among the academic dishonesty behaviors that faculty members observed in pre-service teachers, behaviors such as "dishonesty in homework, presenting someone else's homework as one's homework, having someone else do the homework" (Karadağ, 2018, p. 1336) also confirm these results. In this context, according to faculty members, measures should be taken to prevent student plagiarism in universities (Temelli, & Güneş, 2022, p. 459). The vast majority of undergraduate students think that they do not engage in academic dishonesty (cheating, plagiarism, distortion, guilt, and unauthorized assistance) (Kocaman-Karoglu, & Bakar-Çörez, 2020, p. 86). Some studies have determined that undergraduate students are aware that plagiarism is wrong (Demiraslan-Çevik, & Barın, 2015, p. 46; Ünal, & Uçak, 2017, p. 184; Topçu, & Hidayet-Gürer, 2019, p. 86) as well as studies that have determined that their level of knowledge about plagiarism is insufficient (Avaroğulları, & Ata, 2013, p. 94). Ersoy and Özden's (2011, p. 610) finding that almost half of the pre-service teachers who participated in their study stated that the sources found on the internet can be modified and used in assignments also supports this result.